

Forskere gennemgik 487 klimatiltag og fandt en tendens: »Det gør det enormt meget sværere at nå i mål«

Den tidligere regerings klimapolitik skabte teknologiske forbedringer, men kun få strukturelle forandringer, lyder det fra Klima og Omstillingsrådet i ny rapport. Socialdemokratiets klimaordfører afviser kritikken

Martine Amalie Krogh

Det går stærkt med salget af elbiler i Danmark. Problemet er blot, at det ikke ændrer folks vaner i en mere klimavenlig retning.

📷 SIGRID NYGAARD

INDLAND

4. august 2023

LYT ARTIKLEN

0:00

14:52

Kan du lide at lytte? Find vores seneste lydartikler her

I de tre år, den tidligere socialdemokratiske regering havde magten, blev der gennemført 487 klimatiltag.

Dem har Klima- og Omstillingsrådet, der er et forskerdrevet initiativ, gennemgået, og resultaterne vidner om nogle grundlæggende problemer med den danske tilgang til klimapolitikken, lyder konklusionen.

Langt størstedelen af tiltagene går nemlig ud på at »forgrønne« eksisterende forbrug og produktion i stedet for at skabe mere strukturelle forandringer, vurderer miljøingeniør og postdoc på DTU Anders Bjørn, professor på Københavns Universitet Jens Friis Lund, ph.d.-studerende Joachim Thilsted og kandidatstuderende Christian Fromberg, der står bag rapporten. Forbedringer af teknologien løser nemlig ikke klimakrisen alene, mener de.

Transportområdet er et illustrativt eksempel.

I stedet for at begrænse privatbilisme og satse på den offentlige transport og cykling så fokuserer politikerne på at udrulle elbiler, så vi kan blive ved med at køre bil. Det siger meget om tilgangen til klimapolitik, mener miljøingeniør og postdoc på DTU Anders Bjørn, der har været med til at lave rapporten. Man vælger de »lette løsninger«.

»Tiltagene tyder på, at der i meget høj grad har været fokus på at skabe forbedringer af teknologien frem for at skabe større ændringer af vores forbrug eller helt stoppe med at gøre visse ting, som skader klimaet,« siger han og fortsætter:

»Det betyder også, at der har været større fokus på produktionssiden end på forbrugssiden. Der er rigtig mange tiltag, som er langt væk fra borgeren og ikke stiller krav til den enkelte og vores måde at leve på.«

Det er et problem, mener forskerne bag rapporten.

Det er Socialdemokratiets klimaordfører Lea Wermelin, som var miljøminister i den regeringsperiode, rapporten undersøger, sådan set enig i.

»Jeg tror, det er meget vigtigt, at vi ser en fremtid for os, hvor vi laver nogle grundlæggende forandringer af den måde, vi forbruger og producerer på,« siger hun.

Til gengæld er hun ikke helt enig i forskernes måde at opgøre på, hvad der er strukturelle forandringer, og hun mener også, at de overser en vigtig pointe. Nemlig at den politik, der skaber strukturelle forandringer, tager lang tid at lave.

»Mange er utålmodige i klimapolitikken, og det er jeg også selv, fordi vi ved, at reduktioner i går er bedre end reduktioner i morgen,« siger hun: »Men der er nogle ting, man ikke bare kan gøre fra den ene dag til den anden.«

Batter ikke nok

Undersøgelsen inddeler de 487 klimatiltag i forskellige kategorier, hvoraf den, der er ubetinget flest af, går ud på at gøre vores nuværende produktion og forbrug mere klimavenlig.

Det bliver kaldt *improve*-tiltag, og tæller man alle CO₂-reducerende tiltag fra valget 2019 til valget i 2022, udgør de 86 procent. Opgør man derimod på finansieringen, udgør de 83 procent, og opgør man på de forventede CO₂-reduktioner, tiltaget giver, udgør de hele 94 procent.

Og hvorfor er det så et problem, at de fylder så meget?

»Det er det, fordi der er en masse internationale studier, der peger på, at det ikke er nok for den grønne omstilling at lave *improve*-tiltag. Det batter simpelthen ikke nok,« siger Anders Bjørn.

Ud over at det ikke giver nok CO₂-reduktioner, indebærer den type klimapolitik også en masse risici, mener forskerne. Blandt andet på grund af de såkaldte *rebound*-effekter.

»Det betyder kort sagt, at hvis du gør nogle teknologier bedre, så bliver tingene som regel også billigere, og det fører i sidste ende til et højere forbrug. Det har man set mange eksempler på,« siger Anders Bjørn og giver et eksempel.

Når en bolig er blevet energirenoveret, har folk typisk en højere indendørstemperatur, fordi der er blevet råd til det. Det kan i sidste ende minimere eller helt modvirke den energibesparelse, renoveringen ellers skulle give.

Holder fast i det, vi kender

Cheføkonom i den grønne tænketank Concito, Torsten Hasforth, har læst rapporten og mener, den grundlæggende sætter fingeren det rigtige sted, men han har også et forbehold:

»Rapporten siger, at *improve*-tiltag ikke er nok, hvis vi vil nå vores klimamål. Det er jeg overbevist om er rigtigt, men rapporten dokumenterer det ikke. Jeg har forgæves læst efter videnskabelig opbakning til den pointe, men den fremstår mest som en synsning fra forfatterens side,« siger han.

»Når det er sagt, så bekræfter rapporten det, som mange af os har sagt længe: Den klimapolitik, som bliver ført, bliver ført med udgangspunkt i det eksisterende og for at fastholde det eksisterende,« siger Torsten Hasforth.

I rapporten præsenterer Klima & Omstillingsrådet tre anbefalinger til, hvordan man kommer videre fra denne her tilgang til klimapolitik: Klimaskadelig produktion og forbrug skal begrænses, vi skal have en strukturel omlægning af fødevarsystemet og transporten, og så skal der laves målsætninger om reduktion af det danske energi- og ressourceforbrug.

»Danske politikere bør tage handsken op og udstikke en tydelig kurs, som tager hånd om dem, som rammes. Alt andet ville være uansvarligt,« lyder konklusionen.

– Nogen vil nok mene, at det er et ideologisk eller politisk spørgsmål, om vi i fremtiden kan forvente samme levestandarder og vækst som i dag, baseret på grøn teknologi, eller om vi skal ændre adfærd. Kan man virkelig sige, at det er et rent videnskabeligt spørgsmål?

»Der er jo ikke nogen naturlov, der siger, at grøn vækst ikke kan eksistere. Men vi ved med sikkerhed, at det gør det enormt meget sværere at nå vores klimamål, hvis vi samtidig skal vækste og blive ved med at have en stigning i vores materielle levestandard, som for de fleste danskere allerede er blandt den højeste i verden,« siger Anders Bjørn.

Han afviser, at der blot er tale om »synsninger«, som Torsten Hasforth fra Concito kalder det. Ifølge Anders Bjørn giver flere videnskabelige studier belæg for den præmis, og han nævner blandt andet flere <https://www.nature.com/articles/s41467-021-22884-9> videnskabelige artikler <https://www.nature.com/articles/s41558-021-01219-y> i det anerkendte tidsskrift Nature, der dokumenterer behovet for mere forbrugerrettede klimatiltag – ligesom FN's klimapanel IPCC taler for »systemforandringer« og potentialet i tiltag, der sigter efter forbruget.

Anders Bjørn anerkender dog, at der ikke findes videnskabelige studier, der »slår fast med syvtommersøm«, at *improve*-tiltag ikke er tilstrækkeligt.

»Men det bliver meget sværere at nå klimamål, globale som nationale, hvis man ikke sætter ind andre steder end *improve*.«

Lavthængende frugter

Ifølge Lea Wermelin ligger »djævelen i detaljen« i måden, man har opgjort Socialdemokratiets klimapolitik på.

Hun er både skeptisk over for, hvad der kategoriseres som strukturelle forandringer, og hvordan forskerne vægter de forskellige tiltags betydning.

»Der er noget, man ikke får med, når man bare tæller antal tiltag – hvis det for eksempel tæller som ét tiltag, at vi laver en CO₂-afgift på industrien, som vil være et af de enkeltstående ting, der bidrager allermest til reduktionerne.«

– Men ud over antal tiltag bliver klimapolitikken også opgjort på eksempelvis forventede reduktioner. Og her fylder teknologiforbedringerne faktisk endnu mere – 94 procent. Er det ikke et problem, at tallet lå så højt under jeres tidligere regering?

»Nej. Da vi startede arbejdet med 70-procentsmålsætningen, gennemgik vi jo alle sektorer, og det er klart, at der var nogle lavthængende frugter og nogle nemme reduktioner der. Men så er der også nogle svære reduktioner, som kræver konkrete forandringer ude i danske virksomheder og hos de danske landmænd. De ting sker bare ikke fra den ene dag til den anden,« siger hun.

Torsten Hasforth fra Concito er enig med Lea Wermelin i, at »definitionerne og opdelingen af klimatiltagene ikke står lysende klart«, og efter hans mening kan ikke alle klimatiltag opdeles helt så skarpt, som rapporten lægger op til. Til gengæld køber han ikke hendes tidsargument.

»Hun får det til at lyde, som om man slet ikke har lavet klimapolitik, før den foregående regering kom til, men den startede jo ikke fra bunden. Der er blevet lavet en masse klimapolitik tidligere, og man har længe været opmærksom på, at der skulle laves strukturelle tiltag, så det er lidt let at sige, at man ikke har haft tid til at tage fat på de store, svære udfordringer,« siger Torsten Hasforth:

»Vi kan selvfølgelig også vende den om og tage Wermelin på ordet, og så må vi vel kunne forvente at se en række strukturelle forandringer af samfundet de kommende år,« siger han.

Lea Wermelin mener, at den forrige regering stod bag flere systemforandrende tiltag, end det fremgår af rapporten. Hun er skeptisk over for, at eksempelvis grøn strøm i vores stikkontakter ikke bliver betragtet som systemforandrende. Hun peger på en klimaaf tale, der blev vedtaget i maj, og som er det hidtil største havvindsudbud i danmarkshistorien:

»Hvis man siger, at det ikke tæller som en rigtig systemtransformation, så ved jeg ikke, om jeg er helt enig. Skiftet væk fra de fossile brændsler er så afgørende for, at vi kan få en mere bæredygtig produktion i fremtiden,« siger hun og tilføjer:

»Nogle gange kan man godt miste noget, når detaljerne forsvinder i tal og procenter.«

Over for Information understreger Christian Fromberg, der også står bag analysen, at de har anvendt kendte definitioner på kategorierne, som også bruges i andre studier, og at tiltagene i øvrigt har været »overraskende ligetil« at kategorisere.

Den lette løsning

Sidste år skrev Mette Frederiksen i en kronik, at hun ikke længere var rød, før hun var grøn – hvad hun ellers tidligere havde deklareret. Grunden til skiftet var, at det nu var gået op for hende, at klimapolitikken kunne gennemføres uden at skabe ulighed og konflikt mellem sociale lag, generationer og mellem provins og hovedstad.

»Vi har gjort det, som jeg ikke var sikker på ville være muligt. Kombineret høje danske klimaambitioner med den rette sociale balance,« skrev hun.

Men det er måske ikke så underligt, at regeringen har kunne styre uden om større konflikter i de år, hvis man skal tro Anders Bjørn.

Teknologiforbedringerne er nemlig ofte også de lette løsninger, siger han. Ligesom med vores elektricitet.

»Det er gradvist blevet grønnere, så vi udleder meget mindre CO₂ per kilowatt-time, vi forbruger. Det er jo helt vildt godt, men det er også et tiltag, der er fuldstændig usynligt for forbrugeren, når de tænder kontakten, og derfor er der ikke nogen, der bliver sure,« siger han.

– Vil du ligefrem sige, at man har valgt de lette løsninger?

»Ja. Vi siger jo ikke, at der ikke er brug for dem. Vi siger bare, at de ikke bør stå alene, som de i høj grad har gjort indtil videre. Og jeg tror, det er helt rigtigt, at mange af den type løsninger er politisk nemme, fordi man ikke risikerer at gøre lige så mange vælgere sure, fordi det er så langt væk fra de fleste borgers hverdag.«

Derfor er det heller ikke mærkeligt, at det er endt sådan, mener Anders Bjørn.

»Jeg kan sagtens forstå, hvorfor det kan være mere angstprovokerende for politikerne at sætte handling bag deres ord, når det kommer til de strukturelle tiltag,« siger han.

»Men det er så her, retorikken betyder meget. Vores politikere siger, at vi skal være et foregangsland, der skal vise vej for hele verden, men så gør vi faktisk ikke ret meget af det, der virkelig kunne batte noget.«

Tudetosset ikke at gøre

Lea Wermelin er ikke overraskende uenig i, at den tidligere regering kun valgte de lette løsninger i klimapolitikken. De gjorde begge dele, mener ordføreren.

»Det synes jeg bestemt ikke, at vi gjorde. Jeg sad selv som en del af regeringen og var med til at beslutte mange af de tiltag, som blev lavet på miljøsidens,« siger hun og fortsætter:

»Men det ville jo være tudetosset ikke at gøre de nemme ting, så selvfølgelig skal man gøre det, samtidig med at vi også forandrer den måde, vi forbruger og producerer på,« siger hun.

Den del kommer vi til at mærke meget mere i de kommende år, mener Lea Wermelin.

I efteråret går forhandlingerne om en CO₂-afgift på landbruget i gang, fra 2025 får vi en CO₂-afgift på industrien, og politikerne har allerede vedtaget en kilometerbaseret kørselsafgift for lastbiler, remser hun op.

»Det er jo nogle ting, som har krævet forberedelse. Vi skulle have virksomhederne med. Vi er nødt til at gøre de her ting i fællesskab som samfund, hvis vi skal lykkes med det.«

JELLE BØGER FRA INFORMATION

Åles for at overvinde
imation
ias Piketty

Radikale futurismer
T. J. Demos
Kr. 239,95

Forbudt farvand
Lasse Skou Andersen og Sebastian
Abrahamsen
Kr. 199,95

Vi skal gøre det hele på én gang
Rune Lykkeberg
Kr. 239,95

95,95

ormation.dk/products/racisme-
or-at-overvinde-
mination>

<[https://butik.information.dk/products/racime-
futurismer](https://butik.information.dk/products/racisme-futurismer)>

<[https://butik.information.dk/products/forskere-
farvand](https://butik.information.dk/products/forskere-gennemgik-487-klimatiltag-og-fandt-en-tendens)>

<[https://butik.information.dk/products/vi-
skal-gore-det-hele-pa-en-gang](https://butik.information.dk/products/vi-skal-gore-det-hele-pa-en-gang)>

Du sparer 15% på bøger som abonnent på Information
<<https://butik.information.dk/>>